

REVIEW MOON NORTH COLLECTION 761 EN 791: THE MOON AND I

RUUD JONKER | 29 JANUARI 2024 | FOTOGRAFIE RUUD JONKER | MOON

SAMENVATTING

Wat in het geheugen blijft hangen is die fenomenale stage, die de luisteraar volledig omarmt, waar plastisch en grijpbaar de stemmen en instrumenten scherp gefocust zijn in een wereld van detail, fijnzinnigheid, dynamische uithalen en een geluid dat nooit harsh of scherp zal klinken. Een jeugdroom.

PLUSPUNTEN

- First class bouwkwiteit
- Luxe en bijzondere remote control
- Groot en digitale en analoge ingangen
- Fraaie en leesbare OLED-displays
- Wie goed matcht en tuneert ervaart een superieur geluid dat weinig te wensen overlaat
- Hoge kwaliteit van de converter en van het analoge signaalpad

MINPUNTEN

- Deze hele santenkraam van kwaliteiten komt tegenwoordig vanaf een zeker prijsniveau, maar zie de set vooral als totaalpakket
- De staat biedt voordelige leningen voor de verduurzaming van uw woning. Je kunt allicht proberen of de fiscus daar ook audio mee bedoelt.

MOON gaat mee in de vaart der volkeren en kwam afgelopen jaar met een enorme upgrade in de vorm van de North Collection. Dat betekent enerzijds dat producten net zo fraai en degelijk worden gebouwd, en vaak net zo goed of beter presteren, als de top in de jaren tachtig en negentig. Anderszijds hangt daar tegengesteld een prijskaartje aan dat voor de modale hifi-fan net zo ver verwijderd is als de maan. Wat je daarvoor allemaal krijgt komt later nog ter sprake. Voor uw recensent iets minder belangrijk. Het gaat hier uitsluitend over hoe het klinkt. Er een tijdje van genieten zonder te hoeven kopen. Hoewel de MOON 761 en 791 zeker wel iets los hebben gemaakt op diepere emotionele lagen. Met deze review geeft uw recensent jeugdloren een podium.

MOON introduceerde op de High End 2023 in München de North Collection. Een zestal nieuwe producten in de 600, 700 en 800 series, met daarvoor verdeeld producten als een network player / dac (681), twee networkplayer / preamps (791 en 891), twee power amplifiers (761 en 861) en een integrated amplifier (641).

Die apparaten zijn allemaal uitgerust met de tot de verbeelding sprekende BRM-1 remote control, met uitzondering van de eindversterkers. Los van het bekende MiND2 streaming platform met app, eindelijk weer een niet zo gewone remote control. De wereld verzuip in inmiddels in de onhandelbare apps en het wordt tijd dat daar weer gebruiksvriendelijke alternatieven voor komen.

MOON nam enkele jaren de tijd om baanbrekende technieken te ontwikkelen voor de North Collection. Denk aan de Moon Digital Engine (MDE), een in een FPGA gebouwde dac-architectuur, de Moon Damping Base (MDB) en de verderop aan de orde komende MDCA-schakeling die vervorming reduceert. Verder hebben de apparaten fraaie OLED kleuren displays.

MOON 761 Power Amplifier

In de categorie 'eindversterkers' neemt de 761 de middelste positie in tussen vijf modellen. Bij de nieuwe eigenschappen horen een multicolor LED-bar op het front die de status van de versterker weergeeft. De voeten hebben een specifiek dempingsmateriaal. Er kan geschakeld worden naar balanced-in via xlr en asymmetrisch via rca. Deze twee kanalen versterker kan ook in bridge mode als monoblok worden ingezet.

Als er voorversterkers worden gebruikt die mogelijk dc op de uitgang hebben, kan dat geblokkeerd worden. De audioschakeling van de eindversterker bestaat uit een drietal delen. De input stage, gain stage en output stage. Vaak heeft elke stage (lokale) feedback en is er over het geheel ook nog globale feedback. De 761 heeft alleen over de output stage feedback en geen globale feedback.

Om de vervorming te verminderen splitst de input stage het signaal. Er gaat een signaal naar de gain stage en een naar een comparator. De comparator vergelijkt het signaal dat uit de input stage komt met het signaal dat uit de output stage komt en stuurt op basis van de delta vervolging de gain stage bij (aan de ingang van de output stage). Het uitgangssignaal is dan, los van een verschil in amplitude, exact gelijk aan de ingangssignaal. Dat heet MDCA (Moon Distortion-Cancelling Amplifier). Dat is feitelijk gebaseerd op een heel slim idee.

Het inspireerde uw recensent. Die is momenteel bezig om zo'n schakeling te maken. Dat lukt heel goed met een high speed video comparator uit de 830-familie van Analog Devices. MOONLink is een via het netwerk verlopnd automatiseringssysteem. Van een aantal MOON-componenten kun je dan een groep maken.

In elk menu van elk aangesloten apparaat kun je dan functies programmeren. Bijvoorbeeld dat de display-sterkte voor elk apparaat hetzelfde is. De 761 levert per kanaal 200 watt aan een 8 ohm belasting (400 watt aan 4 ohm). Als monoblok (bridge mode) is er 600 watt beschikbaar (8 ohm).

MOON 791 Network Player / Preamp

Van tijd tot tijd komt de audiowereld met apparaten die we vroeger niet kenden. Dat varieert van zeer bruikbare componenten met functies die er vroeger niet waren, tot producten die je als klinkklare nonsense kunt bestempelen. Bijvoorbeeld platenspelers met een digitale uitgang. Klinkt als elektrische aangedreven auto met een bouwvorm op de stroom op de digitale uitgang. Zo'n nieuw apparaat is de dedicated MOON 610LP phono-versterker. Voor de phono-input van de 791 kunnen in het menu via de advanced mode settings worden gemaakt voor gain, impedantie, curve en capaciteit. Voor de connaisseur is de 791 aan te sluiten op een externe voeding.

De MOON 791 is een streamer, dac, analoge voorversterker en phono-stage. Het is onmogelijk om alle eigenschappen van de MOON-producten te beschrijven (zie [website](#)), dus hier alleen de highlights.

Die bestaan dan uit een groot aantal digitale- en analoge ingangen, waaronder hdmi-arc. De BRM-1 remote control werkt via Bluetooth en dat blijft zelfs op een flinke afstand werken. De MiND2-module werkt via een app en zorgt voor de streaming functionaliteit. Die geeft toegang tot Spotify Connect, Tidal Connect, Tidal Masters, Deezer Hi-Fi, Qobuz Sublime+, Music Services en TuneIn (internetradio).

Apple AirPlay is aanwezig en het apparaat is Roon Ready. Aansluiting op het netwerk kan ook via wifi. Het is ook mogelijk om content vanaf bronnen op het lokale (thuis) netwerk af te spelen. Via de usb-A aansluiting kan een usb-drive aangesloten worden. Je hebt dan feitelijk een muziekserver die vanaf een externe schijf speelt.

Het beste alternatief voor echte muziekserver met interne schijven. De MiND2 module maakt ook multiroom muziek mogelijk. MOON geeft overigens aan dat de mm/mc phono-stage van de 791 beter is dan de stage van de MOON 310LP v2, maar minder goed dan de stage van de dedicated MOON 610LP phono-versterker. Voor de phono-input van de 791 kunnen in het menu via de advanced mode settings worden gemaakt voor gain, impedantie, curve en capaciteit. Voor de connaisseur is de 791 aan te sluiten op een externe voeding.

Opbouw

De MOON-set werd eerst samengesteld in een zo simpel mogelijke configuratie. Er is bewust eerst geluisterd naar het volledig analoge signaalpad door de beide componenten. Dat gebeurde door het aanbieden van een analogo signaal aan de (balanced) ingangen van de voorversterker. Je hoort dan wat het versterkerdeel maximaal kan presteren.

Dat analoge signaal kwam uit een cd-speler met ingebouwde converter. Uit de tijd dat zulke spelers nog compromisloos werden gebouwd. De speler is gebaseerd op een TEAC VRDS CMK-4 drive en beschikt over een discreet opgebouwde converter van zeer grote klasse. Een ander analogo signaal kwam uit Studer recorders zoals de A820 en A816. Daarop speelde een productiemanager, gemaakt door CBS, van 'Sketches of Spain' (Nielens Davis). Met name Solea, de door Gil Evans geschreven flamenco, spreekt tot de verbeelding.

Dus, cd-speler, recorders, de MOON-set en twee luidsprekers. Het opstellen en achter elk geluidje schuilt een zekere meetapparatuur. Met, onder andere, spectrumanalyzers (zoals de HP 3582A) en kun je iets te weten komen over de interface met kabels, wat er gebeurt in de RFI en EMI domeinen en welke de juiste plaatsing is van de luidsprekers. Luisteren en meten maakt samen dat de te beoordelen apparatuur in zo optimaal mogelijke omstandigheden kan functioneren.

Het zal duidelijk zijn dat apparatuur in deze prijsklasse tegenwoordig altijd speelt op een bepaald kwaliteitsniveau. De match tussen versterkers, luidsprekerkabels en luidsprekers is essentieel. Dat is de basis van een audiosysteem. Met bronnen kun je dan van alles kiezen, maar je hoort ze dan altijd op het hoogst mogelijke kwaliteitsniveau dat het basissysteem kan presenteren. Vergelijking met een stuk of drie andere, toevallig aanwezige, versterkersets rond dit prijsniveau leert dat er steeds sprake is van een hoge kwaliteit weergave, maar dat de verschillen in de details zitten.

Luisteren

De compact disc blijft een medium dat een schrikbarend goede geluidskwaliteit levert. Het is belangrijk om dat medium te lieten ornameren. De industrie bouwt ook weer veel cd-spelers. Los van de sublieme geluidskwaliteit kunnen artiesten op basis van cd en vinyl een inkomen verdienen. Het verschil van streaming is dat het grootste deel van de opbrengsten in handen komt van allerlei avonturiers en techfirma's, die op basis van anderszins artistieke prestatie het geld binnen harken. Tijd dus voor overheidsregulering vanuit de EU.

De essentie van een goed systeem is dat je geen luidsprekers hoort, geen elektronica, geen kabels, maar alleen de muziek. Een goed systeem zet in een luisterruimte de akoestiek neer van de opnamelocatie. Die drukt schijnbaar de 'huiskamerakoestiek' weg, waardoor je als het ware opgenomen wordt in de ambiance van de opname-setting. Dat is precies wat de MOON-set, samen met de cd-speler en de tape doet. Er staat een bizar breed, diep en 3D geluidsbeeld.

De set geeft daarmee een fascinerend inzicht in de akoestiek van de opnameruimte. Je hoort elke richting van het geluid, de boventonen, de galm en de plaatsing. Die ruimtelijke plaatsing is een van de essenties van weergave en erg aantrekkelijk. Muziek en geluid ervaren wij in real life ook in een driedimensionale setting. Daarnaast is de detaillering, definitie en focussing op het hoogste niveau.

Vanaf de cd hoor je elk minuscule detail en de set speelt met een ongehoorde fijnzinnigheid en subtiliteit. Cd-weergave heeft hier zelden op een zo hoog niveau geklonken.

Op macroniveau kan de set dynamisch enorm uithalen. Er is snelheid en achter elk geluidje schuilt een zekere kracht. De doorgifte van klank is subliem, er is rust in het geluidsbeeld, het klinkt allemaal heel schoon en zuiver, de MOON-set heeft een streepje grondwarmte en er is een zekere flow en gemak.

Het klinkt extreem transparant en grijpbaar en het klankbeeld is puur neutraal. Er is hier absoluut sprake van magie. Luister maar naar Rachel Podger (Bach Goldberg Variations Reimagined, Channel Classics), naar 'Solitude' (Niek Baar en Ben Kim, Channel Classics), 'Mozart Mambo La bella Cubana' (Sarah Willis, Alpha-Classics) of 'Pas de bourrée' (Camerata Øresund, Channel Classics). Allemaal voorbeelden van cd's met een zeer goede opnamekwaliteit die volledig vrij en realistisch in een enorm 3D-panorama worden weergegeven.

Dan is er bij sommige apparatuur en sets een soort meerwaarde die moeilijk te verklaren is. Bij de MOON-set is de som der delen ook groter dan een optelsom van individuele eigenschappen. Het komt wellicht voort uit fasegedrag, onderdrukking van vervormingen die van invloed zijn op het geluid (MDCA-schakelingen), EMC en RFI protectie, het feit dat de apparatuur voor een groot deel discreet is opgebouwd met zogenaamde through-hole-construction, het ontbreken van globaal feedback en de dual mono architectuur. Het maakt allemaal dat het luisteren naar deze set luisteraars betreft met een aansprekend en aantrekkelijk geluidsbeeld.

Die enorme detaillering en fijnzinnigheid is toch kenmerkend voor MOON-producten. Enkele weken voordat deze set arriveerde werd er geluisterd met een MOON geïntegreerde versterker, aangesloten op ATC-monitoren. Met een van de beste luidsprekers die je kunt kopen, heb je dan een soort match from heaven.

Digitaal

De standaard uitdaging bestond uit het digitaal naar binnen gaan bij de 791. In dit geval via de usb-B aansluiting. Dat is een voorgaande veel muziekserver connectie mee maken. Toch zullen de meeste consumenten die gaan voor de 791 gebruik gaan maken van de interne streamer. Een losse muziekserver sluit je doorgaans alleen aan als er veel files afgespeeld moeten worden en je dus niet streamt. Dat afspelen van bestanden vanaf een usb-drive kan overigens via de MiND-controller en de usb-host ingang. Digitale bestanden afspelen via de 3-zadige digitale ingangen zegt bovendien iets over de dac in de 791. Dat is de MDE-2 dac. De 891 heeft dan de MDE-3 dac en die zal ongetwijfeld een niveau hoger spelen. MOON geeft aan dat de MDE-2 een hogere kwaliteit heeft dan de dac in de 780D vs.2.

Een hier beschikbare muziekserver, aangesloten op de usb-ingang, speelde hi-res bestanden vanaf de interne ssd's. Dat gaf prestaties op een hoog niveau. Hoewel het verschil tussen cd-kwaliteit en hi-res klein is en je een training moet volgen om te weten waar de echte verschillen dan zitten, waren de verschillen zeker waarneembaar. De 791 draait ook MQA af. Dat bleek toen de muziekserver via de usb-ingang bestanden in dit formaat aanleverde.

Waarmee je, digitaal, volledig uit je dak kunt gaan is met *Gia Nel Seno* ('New Eyes on Baroque', Jeanette Köhn & Swedish Radio Choir), het *Adagio* (Violin Concerto No.1 G-Minor Op.26, Bruch, Nigel Kennedy, EMI) en *Keep on Singin' my Song* (Christina Aguilera). Een spectaculair breed panorama (pakweg 6 meter) ontvouwt zich tijdens het afspelen van *Dub Me Tender* (Dub Colossus).

Een stukje bizarre realiteit staat er voor je neus tijdens het luisteren naar *Água e mel*. Die stem en die begeleiding. De klassieker van Amalia Rodríguez, nu gezongen door Christina Branco. Een van de favorieten van uw auteur en enkele jaren geleden nog mee gesproken. De MOON-set heeft iets ritmisch aantekelijks.

Luister maar naar Niu Niu's piano-uitvoeringen van Liszt. Een diep en fraai tapijt van lage tonen en een muur van geluid nemen de luisterruimte in beslag tijdens het luisteren naar *The Might Of Rome* (Hans Zimmer, Gladiador). Een muur van geluid betekent niet dat je een hoop herrie kunt maken. Het gaat erom dat er een zo groot mogelijke live stage staat, waar elke kubieke centimeter is gevuld met geluid.

BRM-1 remote control

Speciale aandacht verdient de meegeleverde BRM-1 remote control. Typisch voorbeeld van toys for boys, want wij willen in de basis nog steeds spelen. Je wil niet dat je, als toegewijde bankmanager, wordt betrappt als je op de huiskamervloer bezig bent met je spoorreinen. Met de BRM-1 word je serieus genomen en heb je iets dat vrijwel meteen de aandacht trekt van iedereen die een blik op de salontafel werpt. Het is een metalen apparaat met een draaischijf en een fraai OLED-scherm.

Naast de zeer luxe uitstraling bewijzen de lichtgevende bewegende cijfers, die synchroon meelopen op het display van de 791, dat je met iets fundamenteels bezig bent. Deze remote heeft zeer veel functies (zie de aparte MOON-1 manual) en is een verassing in de wereld van stierlijk vervelende apps, waar audio anno 2023 kennelijk mee uitgerust moet zijn.

Uiteraard los van het nut van een app bij de bediening van streamers en muziekserver. De BRM-1 maakt deel uit van de zeer geavanceerde volumeregeling (M-VOL3) van de 791. Die regelt in stapjes van 0.5 dB. Naast de draaibare regelaar is het scherm ook touch sensitive. De BRM-1 is oplaadbaar via usb en de acculading gaat bij normaal gebruik zo'n 30 dagen mee.

Epiloo

De geluidskwaliteit van versterkers rondom de prijsklasse van deze MOON-set ligt dicht bij elkaar. Er is geen enkele fabrikant die bewust een slecht product wil maken. Daarbinnen gaat het om kleine verschillen tussen de producten en soms pakken die verrassend uit. In de context van de luisterruimte, met een akoestiek waar aan gewerkt is en een match en opstelling van componenten die zo optimaal zijn als maar binnen het bereik ligt, presteerde de set zeer goed. Ook de prestaties van de set met analoge bronnen, zoals bijvoorbeeld via de phono-stage, zorgde voor een verassing. De concurrentie heeft zeker iets om over na te denken. Dan is er nog vrijwel niets toegepast uit het hele circus van accessoires dat voor veel audiofielen de laatste wanhopige poging vormt om iets dat niet werkt toch te realiseren. De set stond bijvoorbeeld niet aangesloten op de balanced netpower lines in de luisterruimte. Dat maakt doorgaans ook nog een positief verschil.

Terugkomend op het tegenwoordig wat hogere prijskaartje van veel hifi-apparatuur gaf More Music aan dat je met de 791 een totaalpakket krijgt van een voorversterker, converter en phono-stage. Als je deze componenten op dit niveau los moet kopen dan zal je pinpas nog extra leeggezoogen worden.

Wat in het geheugen blijft hangen is die fenomenale stage, die de luisteraar volledig omarmt, waar plastisch en grijpbaar de stemmen en instrumenten scherp gefocust zijn in een wereld van detail, fijnzinnigheid, dynamische uithalen en een geluid dat nooit harsh of scherp zal klinken. Een jeugdroom. The MOON and I. Lang geleden gezongen door Dennis Roussos.

MOON 791 | 18.500 euro

MOON 761 | 16.000 euro

www.moremusic.nl